

نقش حداکثری قرآن در توصیف انسان ممکن و تغییر انسان محقق به انسان مطلوب

از سه ساحت فعالیت علوم انسانی، یعنی توصیف انسان مطلوب و ممکن، توصیف انسان تحقق یافته و تغییر انسان محقق به انسان مطلوب، قرآن می تواند در ساحت های اول و سوم نقشی حداکثری ایفا کند.

از سه ساحت فعالیت علوم انسانی، یعنی توصیف انسان مطلوب و ممکن، توصیف انسان تحقق یافته و تغییر انسان محقق به انسان مطلوب، قرآن می تواند در ساحت های اول و سوم نقشی حداکثری ایفا کند.

به گزارش خبرگزاری بین المللی قرآن (ایکنا) نشست «؛آسیب شناسی نقش حداقلی قرآن در فرآیند اسلام سازی علوم انسانی» از سلسله نشست های تخصصی بخش دانش های قرآن بنیان بیست و یکمین نمایشگاه بین المللی قرآن، عصر امروز دوشنبه 31 تیرماه، با حضور حجت الاسلام و المسلمین عبدالحسین خسروپناه، رئیس مؤسسه آموزشی و پژوهشی حکمت و فلسفه ایران برگزار شد.

بنا بر این گزارش، خسروپناه در ابتدای این نشست با اشاره به انجام کارهایی متعدد و البته پراکنده که توسط مؤسسات و پژوهشگاه های مختلف انجام شده است، این اقدامات را در جای خود ارزشمند دانست و بیان کرد: اگر می خواهیم حداقلی بودن نقش قرآن را در تحول علوم انسانی و اسلامی سازی آن آسیب شناسی کنیم، باید به این نکته توجه کنیم که اساساً هنوز در کشور ما تحول علوم انسانی و اسلامی سازی آن جدی گرفته نشده است و در شرایطی که این کارها پراکنده و جزیره ای بوده و چندان جدی نبوده است، طبیعی است اگر در باب نقش قرآن در علوم انسانی هم کم کاری صورت گرفته باشد.

خسروپناه یکی از علل این امر را در نبود تعریفی روشن از نقش قرآن در علوم انسانی دانست و عنوان کرد: باید مشخص شود که آیا می توان پاسخ هر پرسشی را در حوزه علوم انسانی از قرآن گرفت و در این صورت علوم انسانی تجربی که به صورت آماری و آزمایشی پیش می روند، چه جایگاهی خواهند داشت. آیا می توان در بررسی های آماری پدیده های گوناگون اجتماعی نیز از قرآن استفاده کرد یا این بررسی ها نیازمند پژوهش میدانی است؟

وی برای تعیین نسبت قرآن و علوم انسانی ابتدا به ارائه تعریفی از علوم انسانی و ساحت شناسی آن پرداخت و گفت: علوم انسانی در معنای عام خود شامل تمام علوم دانشگاهی غیر از علوم طبیعی، علوم پزشکی و علوم فنی و مهندسی است. حال در میان این علوم که ذیل علوم انسانی دسته بندی می شوند برخی مانند علوم قرآن، تفسیر، کلام، عقاید، فقه، حقوق و اخلاق یا اسلامی اند و یا تا حد زیادی اسلامی هستند و چندان مسئله ما این علوم نیستند؛ هر چند در مورد همین علوم هم همچنان می توان این سؤال را مطرح کرد که تا چه حد قرآنی هستند.

خسروپناه در ادامه این نشست با اشاره به این که عمده بخشی از علوم انسانی که در تحول علوم انسانی دغدغه است علوم رفتاری و اجتماعی مانند روانشناسی، جامعه شناسی، مدیریت، علوم سیاسی و ... است، عنوان کرد: تحول در این علوم و اسلامی سازی و قرآنی سازی این علوم بحثی کاملاً جدی است که به جرأت می توان گفت که هیچ کاری در این زمینه نشده است و یا اگر کاری انجام شده به قدری اندک بوده که قابل ذکر نیست.

رئیس مؤسسه آموزشی و پژوهشی حکمت و فلسفه ایران با اشاره به سه نقش توصیف انسان مطلوب و ممکن، توصیف انسان تحقق یافته و تغییر انسان محقق به انسان مطلوب، به عنوان نقش های علوم رفتاری و اجتماعی، گفت: در بخشی از این علوم از انسان مطلوب سیاسی، انسان مطلوب اقتصادی، انسان مطلوب تربیتی و اساساً انسانی که هر چند ممکن است هنوز تحقق نیافته باشد اما مطلوب است سخن گفته می شود و در بخش دیگری از این علوم راجع به انسان محقق مطالعه می شود که این مطالعات ماهیتاً محدود به مقاطع و مناطق و در نهایت يك مطالعه میدانی هستند.

خسروپناه در مورد نقش و کار سوم علوم رفتاری و اجتماعی و علوم انسانی بیان کرد: وقتی که شما انسان مطلوب را از يك سو و انسان محقق را از سوی دیگر شناختید نوبت به تغییر انسان محقق به انسان مطلوب می رسد و در این جا مسئله باید ها و نبایدها مطرح می شود.

وی نقش قرآن را در هر کدام از این سه ساحت متفاوت دانست و بیان کرد: نقش قرآن در توصیف انسان ممکن و مطلوب نقشی حداکثری است؛ یعنی قرآن به ما می گوید که انسانی را که خدا خلق کرده است کیست و چه مختصاتی دارد و انسان اسلامی چه

انسانی است و در این جا ما باید به شدت از قرآن کمک بگیریم و محققان و پژوهشگران باید انسان اقتصادی قرآنی، انسان سیاسی قرآنی، سازمان مطلوب قرآنی، انسان تربیتی مطلوب قرآنی را مورد بررسی قرار دهند؛ چرا که نقش قرآن در این ساحت حداکثری است و باید کار کاملاً جدی انجام شود.

خسروپناه در مورد نقش قرآن در توصیف انسان محقق گفت: همچنان که اشاره شد توصیف انسان محقق باید به وسیله کار میدانی انجام شود و نیازمند تحقیق تجربی و آزمایشی و پیمایشی متناسب با پدیده مورد پژوهش است. اما در این گونه پژوهش‌ها در طرح پرسش و این که از مخاطب چه پرسشی را بپرسیم می‌توان از قرآن استفاده کرد اما همه پرسش‌ها را هم از قرآن نمی‌گیریم بلکه پرسش‌ها را از قرآن هم می‌گیریم ولی پاسخ پرسش‌ها را باید با مطالعه میدانی به دست آورد و قرآن پاسخ آن‌ها را به ما نمی‌دهد.

رئیس مؤسسه آموزشی و پژوهشی حکمت و فلسفه ایران در ساحت سوم یعنی تغییر انسان محقق به انسان مطلوب نیز نقش قرآن را حداکثری دانست و اظهار کرد: در باید‌ها و نبایدها نیز قرآن نقشی اساسی دارد و باید در این ساحت علوم رفتاری و اجتماعی نیز قرآن به شکل جدی مورد توجه قرار گیرد.

وی سپس به معرفی برخی ویژگی‌های انسان در قرآن پرداخت و گفت: ما در غرب شاهد مکاتب متنوعی هستیم و قطعاً با توجه به تفاوت اندیشه اسلامی با این اندیشه‌ها و تفاوت مبانی اندیشه‌های اسلامی با اندیشه‌های غربی و اگر این مبانی و آیاتی از قرآن که این مبانی را بیان می‌کنند محل توجه قرار گیرند ما به جامعه‌شناسی‌ای متفاوت، مدیریتی متفاوت، علوم سیاسی‌ای متفاوت و ... می‌رسیم.

خسروپناه در بخش پایانی این نشست و در جمع‌بندی سخنان خود گفت: در پاسخ به این که چرا نقش قرآن در اسلامی‌سازی علوم انسانی حداقلی است باید گفت که يك علت این امر این است که اسلامی‌سازی علوم انسانی هنوز در جامعه ما حداقلی است و جدی گرفته نشده است و علت دیگر هم این است که نسبت قرآن با علوم انسانی مشخص نشده و علوم رفتاری و اجتماعی را از بقیه علوم انسانی تفکیک نکرده‌ایم و نشان نداده‌ایم که قرآن در کدام ساحت نقش حداکثری دارد.

وی افزود: با توجه به این نگاه جا دارد که مراکز آموزشی و مراکز پژوهشی با توجه به تئوری مطرح شده یا هر تئوری دیگری که دارند نقش قرآن را در تحول علوم انسانی نشان بدهند و با توجه به تئوری‌ای که ما مطرح کردیم وظیفه نهادها و مؤسسات این است که در دو ساحت توصیف انسان ممکن و مطلوب و تغییر انسان محقق به انسان مطلوب نقش پررنگ قرآن را نشان بدهند.

رئیس مؤسسه آموزشی و پژوهشی حکمت و فلسفه ایران پیشنهاد کرد که در هر يك از رشته‌های علوم انسانی و مخصوصاً علوم رفتاری و اجتماعی مباحث مربوط به انسان سیاسی قرآنی برای رشته‌های علوم سیاسی، انسان اقتصادی قرآنی برای علوم اقتصادی، انسان تربیتی قرآنی برای علوم تربیتی، سازمان مطلوب قرآنی برای رشته‌های مدیریت و به همین ترتیب آثاری به رشته تحریر درآید و به عنوان کتاب درسی در مقاطع تحصیلی این رشته‌ها در حد 2 تا 4 واحد به توصیف انسان قرآنی، ناظر به آن رشته خاص پرداخته شود.

وی افزود: اگر این کار صورت بگیرد نقش قرآن در علوم انسانی جدی‌تر گرفته می‌شود و به صورت حداکثری اما منطقی معلوم خواهد شد.